

УДК 821.161.3

UDC 821.161.3

**ЖАНРОВАЯ АДМЕТНАСЦЬ
«ЯСАЧАК» І «АХВЯРЫНАК»
РЫГОРА БАРАДУЛІНА**

**GENRE SPECIFICITY OF
“YASACHKI” AND “AKHVARYNKI”
BY RYGOR BARADULIN**

Т. А. Мотрэнка,
*аспірант кафедры беларускай
і замежнай літаратуры БДПУ*

T. Motrenka,
*Postgraduate Student of the Department of
Belarusian and Foreign Literature, BSPU*

Паступіў у рэдакцыю 14.02.19.

Received on 14.02.19.

У артыкуле разглядаюцца адметнасці арыгінальных паэтычных форм Р. Барадулiна – «ясачак» і «ахвярынак» – з мэтай акрэсліць iх месца ў жанравай парадыгме сучаснай беларускай паэзіі. Аўтар вызначае iдэйна-мастацкую сутнасць выслоўяў, характар iх сувязі з фальклорнымі традыцыямі, вылучае ў падтэксце твораў адзнакі мiфалагічнага светаадчування паэта. Акрамя таго, увага звяртаецца на рысы падабенства мініяцюр Р. Барадулiна з жанрам японскай паэзіі хоку.

Ключавыя словы: жанравая адметнасць; «ясачкі» і «ахвярынкі»; жанравыя сувязі.

The article discusses the features of the original poetic forms of R. Borodulin – “yasachki” and “akhvarynki” – in order to determine their place in the genre paradigm of modern Belarusian poetry. The author defines the ideological and artistic essence of the sayings, the nature of their connection with the folklore traditions, highlights in the subtext of the works marks of the poet's mythological world view. In addition, attention is drawn to the similarities of R. Borodulin's miniatures with the genre of Japanese poetry hokku.

Keywords: genre feature, “yasachki” and “akhvarynki”, genre links.

Феномен творчасці Народнага паэта Беларусі Рыгора Барадулiна ўжо не адно дзесяцігоддзе знаходзіцца пад пiльнай увагай крытыкаў і лiтаратуразнаўцаў. Тым не менш у яго паэтычнай спадчыне маюцца маладаследаваныя пытанні, як, напрыклад, праблема жанравай сутнасці вершаваных выслоўяў – «ясачак» і «ахвярынак». Цiкаваць для даследчыка яны ўяўляюць не толькі як поспех паэта ў справе пошуку незвычайных спосабаў формавыяўлення, але і як магчымая дэманстрацыя новага ўзроўню асваення ў нацыянальнай лiтаратуры традыцыйных жанраў японскай паэзіі – хоку і танка. Магчымая таму, што нам факт сувязі з вышэй названымі паэтычнымі формамі бачыцца неадназначным і патрабуе дэталёвага аналізу.

Разам з тым у артыкулах, прысвечаных асваенню беларускай версiфікацыяй жанраў паэзіі Усходу, а таксама аглядавых лiтаратурна-крытычных матэрыялах «ясачкі» і «ахвярынкі» ўзгадваюцца выключна як новыя вершаваныя формы на стыку танкі і хоку, але высновы не суправаджаюцца пераканаўчымі аргументамі [1 – 3]. Сапраўды, выслоўі Р. Барадулiна адрозніваюцца сцiс-

ласцю выказвання і ёмкасцю зместу, але гэта вельмі павярхоўны крытэры, каб лічыць сувязь паміж жанрамі безумоўнай, да таго ж ключавыя фармальныя прыкметы танкі і хоку адсутнічаюць у «ясачках» і «ахвярынаках». Мэта дадзенага артыкула заключаецца ў тым, каб праз аналіз зместу і формы выслоўяў Р. Барадулiна акрэсліць iх iдэйна-мастацкую сутнасць і месца ў жанравай парадыгме сучаснай беларускай паэзіі.

Цыкл выслоўяў пад назвай «ясачкі» ствараўся ў 1996–1998 гг. і быў змешчаны ў трэцім томе «Збору твораў» Р. Барадулiна [4]. Мініяцюры маюць форму трохрадкоўяў, што рыфмуюцца па схеме аба. Тэматычна большая iх частка ўяўляе сабой пейзажныя замалёўкі, своеасаблівыя эцюды, у якіх кароткае iмгненне з заўважанага цi ўзгаданага паэтам адлюстроўваецца ў двух-трох вобразных штрыхах. Таксама сярод «ясачак» сустракаем вынікі разваг паэта пра побытавае і быцiйнае, зямное і вечнае, маці і Бога.

Матывацыя назвы, якую Р. Барадулiн даў новай паэтычнай форме, становіцца зразумелай са зместу мініяцюр. Лексема «ясачка» належыць да размоўнага пласта беларускай мовы і ўжываецца ў якасці ласкавага звароту

да каго-небудзь, але ў нашым выпадку мае значэнне яго выразная словаўтваральная сувязь з прыметнікам «ясны», што ў сваю чаргу з'яўляецца семантычна роднасным слову «светлы». У «Вушацкім словазборы» Р. Барадулін тлумачыць слова «ясачка» як «блісцінка, іскрынка» [5, с. 517]. Так у назве падкрэсліваецца змястоўная сутнасць жанру: скандэнсаваная ў лаканічнай форме думка ёсць вынік творчага азарэння паэта, разам з тым, яна прасвятляе таго, да каго прамаўляецца, хто здолее яе прыняць і зразумець: «*Пень стахлы і атожылак тугі – / Жывая дыялектыка спрадвечча, / Маўклівы сказ працягу і тугі*» [4, с. 334].

Цыкл твораў, аб'яднаны пад назвай «ахвярынкі», з'явіўся ў складзе зборніка «Босая зорка» (2000) [6]. У адносінах змястоўнай сутнасці жанру можна сказаць, што ідэйна яна блізкая «ясачкам»: Р. Барадулін працягвае размову з чытачом трапнымі выслоўямі, глыбакадумнымі выразамі ў эмацыянальна і вобразна насычанай форме. Але ў тэматычным плане «ахвярынкі» адрозніваюцца – рэлігійныя матывы і вобраз маці, акружаныя арэолам сакральнасці, выходзяць на першы план: «*Маці – / Пасярэдніца між Богам і сынам – / Дзеліцца небам і хлебам адзіным*» [6, с. 129]. Р. Барадулін разважае пра месца Бога ў жыцці чалавека і свету, пошукі дарогі да духоўнага прасвятлення, імкненца завастрыць увагу на сутнасных баках сацыяльна-этычных і маральных праблем сённяшняга дня. Няўлоўны час, сумленне, няволя, слава, лёс, маладосць і старасць, дабро і зло, радасць і журба – у «ахвярынках» той ці іншы бок названых канцэптаў паўстае ў выглядзе выкрышталізаванай творчым і духоўным вопытам думкі, народнай мудрасці, прамоўленай паэтам. Што датычыцца формы, то «ахвярынкі» ў адрозненне ад «ясачак» не характарызуюцца аднастайнасцю: яны таксама рыфмаваныя, але аб'ём вагаецца ад двух да чатырох радкоў.

Аднак роднаскасць «ясачак» і «ахвярынак» паводле ідэйна-мастацкага зместу відавочная настолькі, што можна лічыць іх варыянтамі адной паэтычнай формы. Па ўсім відаць, не размяжоўваў іх кардынальна і Р. Барадулін, паколькі надрукаваны ў выданні «Ксты» (2005) цыкл пад назвай «Ахвярынкі» ўключае таксама «ясачкі» [7]. І. Багдановіч называе «Ксты» сучаснай беларускай Бібліяй у вершах, у «якой канцэн-

труецца праява Божага Провіду аб беларусах, нацыі ў яе гісторыі, сучаснасці і будучыні» [8, с. 63]. «Ахвярынкі», што дэманструюць шматмернасць і філасофска-асацыятыўную насычанасць мастацкага мыслення паэта, выглядаюць у кнізе як творчы падрахунак, вытрымкі з духоўнай біяграфіі Р. Барадуліна.

Меркаваць аб ідэйна-мастацкай сутнасці жанру таксама дазваляюць кампазіцыйныя асаблівасці цыклаў. Так, нізка «ясачак» у «Зборы твораў» і цыкл «ахвярынак» у кнізе «Ксты» адкрываюцца і заканчваюцца аднолькава – выразамі, што заключаюць у сабе фундаментальныя ісціны, у якіх акумуляваны багаты духоўны вопыт паэта: «*Пачынаецца дарога з парога. / Якую ні выбірай – / Усе дарогі вядуць да Бога*» [4, с. 327] і «*Я цяпер, як апошні колас. / З самых родных яшчэ застаўся / Бацька Бог ды ад Мамы Голас*» [4, с. 334]. У тым ці іншым выглядзе падобныя думкі лейтматыўна выказваліся паэтам на працягу ўсёй творчасці, у лаканічнай форме «ясачак» яны гучаць адмысловым чынам – надзвычай пераканаўча, як тэзісы выніковай справядачы – творчай і жыццёвай. Закальцоўваючы кампазіцыю нізкі, Р. Барадулін задае адпаведную ўстаноўку на яе ўспрыманне, акрэслівае кантэкст разумення. У пачатковай і канцавай мініяцюрах скандэнсаваны агульны сэнс «ясачак» і «ахвярынак», яны вызначаюць жанравы змест арыгінальнай барадулінскай паэтычнай формы.

У вобразна-сімвалічным плане ў «ясачках» і «ахвярынках» адчуваецца сіла фальклорна-міфалагічнага полюса прыцягнення, які вызначае сутнасць мастацкага свету Р. Барадуліна.

Напрыклад, у «ахвярынках» сустракаем розныя варыянты сімвалізацыі вобраза дрэва і яго частак, якія адсылаюць адначасова да міфалагічнай спадчыны і фальклорнай традыцыі. Дэндралагічныя коды выконвалі важную ролю ў знакавай арганізацыі свету нашых продкаў, што знайшло адлюстраванне ў вуснай народнай творчасці. У міфалогіі многіх народаў, у тым ліку славянскіх, дрэва ўвасабляе мадэль Космасу, падзеленага на тры вертыкальныя зоны: Нябёсам адпавядае крона, Зямлі – ствол, Апраметнай – карані [9, с. 439]. Новыя адценні семантыкі міфалагема атрымала ў хрысціянскай традыцыі, знакавымі сімваламі ў біблейскіх тэкстах з'яўляюцца дрэва жыцця і дрэва пазнання добра і зла. Адметнае гучанне яна

атрымлівае ў Р. Барадуліна: «У цемрыве гліны / Зялёна шумяць карані – / І шум на зямлі паўтараюць галіны» [7, с. 473]. Праз узаемасувязь і проціпастаўленне каранёў і галін паэт увасабляе алегорыю продкаў і нашчадкаў, у чым перш за ўсё бачацца свядомыя ці інтуітыўныя адсылкі да біблейскага дрэва жыцця. Нішто новае не можа з'явіцца без апоры на карані, ад абыходжання з якімі залежыць і якасць існавання гэтага новага. Такім чынам закранаецца праблема гістарычнай памяці і пераемнасці пакаленняў, без якіх немагчымы працяг існавання чалавечтва па законах маралі і справядлівасці.

У сімвалічным адлюстраванні вобразаў галін і каранёў бачацца таксама прыкметы паганскага светаадчування паэта. Падобна таму, як у міфалагічнай традыцыі карані сусветнага дрэва ўвасабляюць Апраметную, у Р. Барадуліна яны з'яўляюцца маркерам «таго свету», дзе «Могучь вымераць карані / Глыбіню цішыні. / Цішыня глыбіні / Можа выслухаць карані» [7, с. 471]. Абмежаванне формы, мінімалізм у выкарыстанні моўных сродкаў не перашкаджаюць паэту быць трапным, агаляць сутнасныя мастацкія дэталі і пры гэтым заставацца арыгінальным у стварэнні вобразаў, майстрам паэтычнага маўлення. Шматзначнасць моўнай гульні са словазлучэннямі «глыбіня цішыні», «цішыня глыбіні» нараджае безліч здагадак наконт яе сімвалічнага сэнсу, але найбольш выразна сярод іх вымалёўваецца асацыяцыя са станам супакоення, які спасцігае душу і розум па заканчэнні зямнога існавання, калі ўвідавочніваюцца зробленыя пры жыцці памылкі, адкрываюцца сапраўдныя каштоўнасці, пакінуты след для нашчадкаў. Магчыма, дасягнуўшы «глыбіні» ў барадулінскім разуменні, можна атрымаць адказы на адвечныя пытанні быцця, рэалізаваць канчатковую мэту ўсіх жыццёвых памкненняў кожнага чалавека: «Шчырэюць галіны і карані, / Галеюць, карэюць, / Каб толькі скеміць, / Ці ў небе, ці ў доле дно глыбіні» [7, с. 494]. Дарэчы, тут «галіны і карані» ўяўляюцца як алегарычнае вызначэнне тых, хто думае пра неба і вечнасць, і тых, хто прыземлены і прагматычны ў сваіх намерах і жаданнях.

Працягваючы размову пра міфалагізм «ахвярынак», заўважым, што зааморфнымі адпаведнікамі кроны дрэва як мадэлі Сусвету, з'яўляюцца птушкі, якія быццам знаходзяцца на верхняй прыступцы лесвіцы на не-

ба. Да падобных асацыяцый накіроўвае падтэкст у некаторых выслоўях Р. Барадуліна: «Бог задумаў птаства, відаць, / Каб пра неба душы нагадаць» [7, с. 472]. Птушкі, нябёсы, Бог неаднойчы яднаюцца ў «ахвярынак» ў семантычны і вобразны ланцужок, які трымаецца на арганічнай пераплеценасці народных уяўленняў пра Сусвет і хрысціянскай традыцыі: «І ў небе зорыцца Птушыны Шлях, / Каб светла йсці было душы да Бога» [7, с. 502]. Шлях не Млечны, а менавіта Птушыны, бо для нашых продкаў ён быў дарогай, па якой птушкі ляцяць у вырай, куды, згодна з міфічнымі ўяўленнямі беларусаў, у вобразе птушак трапляюць душы памерлых. Нязмушанасць падобнай эклектыкі ў «ахвярынак» тлумачыцца спрадвечнай знітаванасцю язычніцкага і хрысціянскага ў рэлігійным светапоглядзе беларусаў. А паэзія Р. Барадуліна, які нездарма называў сябе кшчонам паганцам, увабрала ў сябе ўвесь плён духоўнага вопыту народа.

Мастацкая тканіна ў «ясачках» і «ахвярынак» пранізана каларытнымі аўтарскімі вобразамі, надзвычай блізкімі па духу фальклорным: вясна, якая шукае пярсцёнак у траве; сакавік, што «хварсціць белакутаса»; мост, які думае, «ці выцягваць з вады цыбатыя ногі, нязвыклыя да хады» [7, с. 480]. Выслоўі, што будуцца вакол падобных вобразаў, уяўляюць сабой замалёўкі ўражанняў, быццам мастаку адкрыўся другі бок навакольнай рэчаіснасці, момант якой ён фіксуе ў лаканічнай форме. Прыём персаніфікацыі дазваляе пазбегнуць статычнасці апісання ў выслоўях-замалёўках, дзеянне прыпыняецца на імгненне, каб даць назіральніку магчымасць занатаваць убачанае. Аб'екты прыроды ў іх падобныя чалавеку, разам яны часткі адзінага цэлага, таму валодаюць усімі рысамі жывой істоты. Як вядома, антрапамарфізм быў характэрны для светапогляду нашых старадаўніх продкаў, што знайшло адлюстраванне ў скарбах вуснапаэтычнай творчасці. Р. Барадулін, звяртаючыся да першаверы, перадае прыродзе права тварыць уласную паэзію, пакідаючы сабе ролю назіральніка, які бачыць больш, чым іншыя: «Ніткай трошкі таўсцейшай за гук / Човен мой разам з возерам хоча / Прывязаць да хмурынкі павук» [7, с. 488].

Пераемнасць фальклорных традыцый у «ахвярынак» выражаецца не толькі на ўзроўні сродкаў стварэння мастацкай

вобразнасці, але і ў адметнасцях формы. Сярод выслоўяў Р. Барадуліна асобна вылучаюцца творы, у змесце якіх бачыцца выразнае падабенства з прыказкамі: «*Сумленне, як ласку матчыну, / Не купіш і ў складчыну*» [7, с. 474]. У энцыклапедыі «Беларускі фальклор» прыказка вызначаецца як «устойлівы народны выраз-афарызм, які ў граматычна завершанай, сціслай, найчасцей вобразна-паэтычнай форме характарызуе гаспадарчыя, сацыяльна-гістарычныя і бытавыя з’явы, павучае і дае практычныя парады» [9, с. 387]. Дадзенымі характарыстыкамі ў той ці іншай ступені валодаюць і «ахвярынкі», зразумела, за выключэннем устойлівасці і народнага аўтарства. Але і адносна апошняй заўвагі можна сказаць, што ў выслоўях Р. Барадуліна абагульнены жыццёвы вопыт народа па пытаннях, якія ахоплваюць шырокі абсяг тэм: «*І трасца / У гаспадарцы прыдасца*» [7, с. 478]; «*Журба не забывае / Родны край. / А весялосці і на чужыне рай*» [7, с. 499]; «*Пра гэта самае / Каркае на суку варона: / Без грошай і ў спёку сцюдзёна*» [7, с. 480]. Як і ў прыказках, у «ахвярынках» паэт выдае сціслую маўленчую формулу замест разгорнутых апісанняў, што вымагае поўнага або частковага пераасэнсавання яе кампанентаў.

Аналіз фармальна-зместавых асаблівасцей «ясачак» і «ахвярынак» дазваляе зрабіць аргументаваны вывад пра характар іх сувязі з жанрамі японскай паэзіі. Па змесце найбольш блізка з імі, у прыватнасці, з хоку, суадносяцца тыя мініяцюры Р. Барадуліна, што грунтуюцца на вобразе са свету прыроды, пераважная большасць з якіх з’яўляюцца «ясачкамі».

Прырода – галоўная тэма кананічнага хоку, у ім абавязкова павінна прысутнічаць «сезоннае слова» як указанне на пару года – літаральна ці праз кантэкст абазначаецца яна і ў выслоўях-замалёўках Р. Барадуліна. Іх падабенства з жанрам японскай паэзіі праяўляецца яшчэ і ў тым, што падрабязнае апісанне і вытлумачэнне з’явы замяняецца фіксацыяй імгнення, перадачай адчування ці стану: «*Са снежнага зерня рунее белы спакой. / І гэтак лагода нябесная блізка, / Што льяга далягляд палашчыць рукой*» [7, с. 491]. Твор працягвае жыццё ў свядомасці чытача, калі выклікае пачуццё здзіўлення ад пазнання імгнення ці адчування, нараджае індывідуальныя асацыяцыі, патрэбу ў выт-

лумачэнні ці суаднясенні з уласнымі пачуццямі і перажываннямі. Мімалётнасць імгнення робіць сам факт яго паэтычнай фіксацыі яшчэ больш каштоўным. Як заўважыў адносна жанравага зместу хоку Р. Барт, «сэнс тут толькі ўспышка», але яна «нічога не асвятляе, не выяўляе; яна падобная да фатаграфічнай успышкі, калі фатаграфуюць вельмі старанна (у японскім духу), забыўшы, аднак, зарадзіць апарат плёнкай» [10, с. 107]. Часам зрокавы вобраз можа дапаўняцца фізічнымі перажываннямі – гукавымі ці дотыкавымі: «*Босыя на снезе вароны. / Хоць ты кожную ў валёнкі абуй. / Аж самому ў ногі сцюдзёна*» [7, с. 487].

У той жа час мова хоку вызначаецца прастатой, дакладнасцю намёкаў, адсутнасцю эпітэтаў, антрапаморфных метафар, завершаных параўнанняў – усяго таго, чым так віртуозна карыстаецца Р. Барадулін для адлюстравання гармоніі і самавітасці свету прыроды. У гэтым заключаецца вызначальнае адрозненне мініяцюр Р. Барадуліна ад класічных хоку.

Гаворачы пра адрозненні, мы знарком не ўлічваем той факт, што ў колькасці складоў у «ясачках», як і ў «ахвярынках», нельга прасачыць хоць якую-небудзь заканамернасць – ні па радках, ні ўвогуле ў творы. Абмежаванне памеру хоку да 17 складоў выглядае абсалютна натуральным і нязмушаным у кантэксце асаблівасцей менталітэту, разумення паэзіі і ў рэшце рэшт мовы японскай нацыі. Аднак гэта не ключавы прынцып паэтыкі хоку – галоўнае перадаць імгненне ў двух-трох лёгкіх штрыхах, выклікаць эфект сугестыі, «пасляадчування», эмацыйны водгук у чытача. Перад аўтарамі хоку на мовах еўрапейскіх стаіць складаная задача пазбегнуць уражання штучнага ўціскання мастацкага сэнсу ў рамкі 5-7-5, але намаганні ў гэтым кірунку бачацца марнымі, паколькі сугестыўнага эфекту можна дасягнуць, вытрымаўшы іншыя, больш сутнасныя прынцыпы паэтыкі хоку, што выразна відаць на прыкладзе выслоўяў-замалёвак Р. Барадуліна.

Такім чынам, адметнасці стылю, характар вобразнасці разам з асаблівасцямі рытма-інтанацыйнага малюнка вызначаюць «ясачкі» як арыгінальную жанравую форму, у якой наследуюцца перш за ўсё нацыянальныя паэтычныя традыцыі. Тое ж самае можна сказаць і пра «ахвярынкі», у якіх гучаць

духоўныя, філасофска-інтэлектуальныя, публіцыстычныя, спавядальныя інтанацыі, якія жывуць у гарманічным узаемадзеянні міфалогія, фальклор і хрысціянства. Уплыў традыцый японскага вершаскладання ў «ясачках» і «ахвярынках» скаладана разгледзець яшчэ і таму, што напісаны яны рыфмаванай мовай, гэта вызначае характар успрымання твораў: «*Як асмялець папрасіць у Госпада гліну, / Каб вылепіць з яе / Задуманую Айчыну?..*» [7, с. 491]. Пластычнасць гучання гэтых радкоў, выразны нацыянальны кантэкст выключаюць узнікненне асацыяцый з японскай паэзіяй, для

якой наяўнасць рыфмы і рытму ўвогуле не характэрна.

Магчыма, творы японскай класічнай паэзіі натхнілі Р. Барадуліна на пошукі арыгінальных жанравых адзінак, але іх з'яўленне можна растлумачыць таксама ўплывам тэндэнцыі да вербальнай і фармальнай мінімалізацыі, характэрнай для сучаснай літаратуры. У кантэксце актуальнай жанравай парадыгмы беларускай паэзіі «ясачкі» і «ахвярынкі» займаюць месца самабытнай паэтычнай формы, праз якую паўстаюць «іскрынкі» духоўнага і творчага вопыту Р. Барадуліна.

ЛІТАРАТУРА

1. Гоўзіч, І. «Мне зразумела ўсё і ўсё не ясна...» : паэзія ў вірлівых варунках часу / І. Гоўзіч // Вандроўкі вакол самотнага сонца: беларуская літаратура пачатку XXI стагоддзя ў літаратурна-разнаўчых аглядах і эскізах : зб. арт. / уклад. І. Шаўлякова-Барзенка. – Мінск, 2011. – С. 5–26.
2. Пыско, Н. Традыцыйныя формы японскай паэзіі ў творчасці Максіма Багдановіча і сучасных паэтаў / Н. Пыско // Максім Багдановіч і сучасны літаратурны працэс : матэрыялы Міжнар. навук.-практ. канф., прысвеч. 100-годдзю першых публікацый вершаў Максіма Багдановіча, Мінск, 27 ліст. 2009 г. ; Максім Багдановіч і яго акружэнне на хвалях Першай сусветнай вайны : музейныя чытанні, прысвеч. 95-годдзю Мінскага аддзела Беларускага таварыства па аказанні дапамогі пацярпелым ад вайны, Мінск, 10 снеж. 2010 г. / Літ. музей М. Багдановіча ; рэд-кал.: В. П. Рагойша [і інш.]. – Мінск, 2011. – С. 92–96.
3. Федарцова, Т. Асваенне беларускай версіфікацыяй цвёрдых вершаваных формаў: газель, хоку / Т. Федарцова // Труды БГТУ. – 2012. – № 5. – С. 172–176.
4. Барадулін, Р. Збор твораў : у 5 т. / Р. Барадулін. – Мінск : Маст. літ., 1996–2002. – Т. 3 : Паэмы, вершы. – 1999. – 335 с.
5. Барадулін, Р. Збор твораў : у 5 т. / Р. Барадулін. – Мінск : Маст. літ., 1996–2002. – Т. 4 : Крытычныя артыкулы, успаміны, літаратурныя запісы, вушацкі словазбор. – 2002. – 521 с.
6. Барадулін, Р. Босая зорка / Р. Барадулін. – Мінск : ГА «Беларускае таварыства «Кніга»», 2000. – 177 с.
7. Барадулін, Р. Ксты / Р. Барадулін. – Мінск : Рым.-катал. Парафія св. Сымона і св. Алёны, 2005. – 472 с.
8. Багдановіч, І. Паэтычнае апостальства Рыгора Барадуліна / І. Багдановіч // Наша вера. – 2014. – № 1. – С. 60–63.
9. Беларускі фальклор : энцыклапедыя : у 2 т. / рэд-кал.: Г. П. Пашкоў [і інш.]. – Мінск : Беларус. энцыкл., 2005–2006. – Т. 1 : А–К. – 2005. – 766 с.
10. Барт, Р. Імперія знакаў / Р. Барт. – М. : Праксіс, 2004. – 144 с.

REFERENCES

1. Gouzich, I. "Mne zrazumela usyo i usyo ne yasna..." : paeziya u virlivykh varunkakh chasu / I. Gouzich // Vandrouki vakol samotnaga sontsa: belaruskaya litaratura pachatku XXI stagoddzja u litaraturaznauchykh aglyadakh i eskizakh : zb. art. / uklad. I. Shaulyakova-Barzenka. – Minsk, 2011. – S. 5–26.
2. Pysko, N. Tradytsyynyya formy yaponskay paezii u tvor-chastsi Maksima Bagdanovicha i suchsnykh paetau / N. Pysko // Maksim Bagdanovich i suchasny litaraturny pratses : materyyaly Mizhnar. navuk.-prakt. kanf., prysvech. 100-goddzyu pershykh publikatsyy vershau Maksima Bagdanovich, Minsk, 27 list. 2009 g. ; Maksim Bagdanovich i yago akruzhenne na khvalyakh Pershay susvetnay vayny : muzeynyya chytanni, prysvech. 95-goddzyu Minskaga addzela Belaruskaga tavarystva pa akazanni dapamogi patsyarpelym ad vayny, Minsk, 10 snezh. 2010 g. / Lit. muzey M. Bagdanovicha ; redkal.: V. P. Ragoysa [i insh.]. – Minsk, 2011. – S. 92–96.
3. Fedartsova, T. Asvayenne belaruskay versifikatsyyay tsvyordykh vershavanykh formau: gazel, khoku / T. Fedartsova // Trudy BGTU. – 2012. – № 5. – S. 172–176.
4. Baradulin, R. Zbor tvorau : u 5 t. / R. Baradulin. – Minsk : Mast. lit., 1996–2002. – T. 3 : Paemy, vershy. – 1999. – 335 s.
5. Baradulin, R. Zbor tvorau : u 5 t. / R. Baradulin. – Minsk : Mast. lit., 1996–2002. – T. 4 : Krytychnyya artykuly, uspaminy, litaraturnyya zapisy, vushatski slovazbor. – 2002. – 521 s.
6. Baradulin, R. Bosaya zorka / R. Baradulin. – Minsk : GA "Belaruskaye tavarystva "Kniga", 2000. – 177 s.
7. Baradulin, R. Ksty / R. Baradulin. – Minsk : Rym.-katal. Parafiya sv. Symona i sv. Aleny, 2005. – 472 s.
8. Bagdanovich, I. Paetychnaye apostalstva Rygora Baradulina / I. Bagdanovich // Nasha vera. – 2014. – № 1. – S. 60–63.
9. Belaruski falklor : entsyklapedyya : u 2 t. / redkal.: G. P. Pashkou [i insh.]. – Minsk : Belarus. entsykl., 2005–2006. – T. 1 : A–K. – 2005. – 766 s.
10. Bart, R. Imperiya znakov / R. Bart. – M. : Praksis, 2004. – 144 s.